

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Politična situacija

Razgibanost političnega življenja je v vseh pokrajinah izven Slovenije velika. Vse stranke, ki so v vladi zastopane, prirejajo shode in ožje sestanke. Pa tudi demokrati in radikali zbirajo svoje pristaše. Vse tako zgleda, kot da se nahajamo v predvolilni dobi.

V vladnih krogih se razpravlja o dveh predlogih: ali naj se vrše najprej občinske volitve, za njimi volitve v Hrvatski sabor in nato volitve v narodno skupščino, ali se naj pa vrše najprej volitve v narodno skupščino in nato šele volitve v Hrvatski sabor in občinske volitve. Poroča se, da prevladuje mnenje, da se naj najprej vršijo volitve v narodno skupščino. Na konferenci v Osijeku je minister za socialno politiko dr. Budisavljevič povdaril: Mi zahtevamo, da se čimprej izvedejo volitve v narodno skupščino s tajnim glasovanjem in z zjamčeno svobodo, da narod izrazi svojo voljo. Poleg teh volitev je treba izvesti volitve v Hrvatski sabor in v ostale samouprave.

ve. Ko se bodo vse te volitve izvedle, bo dobil sporazum svojo končno pravo in trajno vsebino. Potem bomo lahko tudi pristopili k reševanju osnovnih, socialnih in ekonomskih problemov.

Gotovo pa je, da je čas, kdaj se bodo vršile volitve, odvisen od mednarodne situacije. Če bi ostale razmere take, kot so danes, je pričakovati prve volitve že meseca decembra.

Važno je tudi vprašanje, kdaj se bo prenesla kompetenca centralnih oblasti na banovine tako, kot se je to zgodilo na Hrvatskem. Iz vladnih krogov se povdarja, da je zaenkrat še preuranjeno govoriti o nadaljnji ureditvi države, dokler se ne izvrše gotove predpriprave. Vprašanje nadaljnje preureditve države je popolnoma v rokah vlade in je odveč polemika v našem domačem časopisju, ki hoče prikazati, da so skupine izven vlade one, ki zavirajo n. pr. ustanovitev Slovenske banovine.

Zveza kulturnih društev

V nedeljo, dne 5. t. m., se je vršil v Ljubljani občni zbor Zveze kulturnih društev, v kateri je včlanjenih 387 društev. Kljub neugodnim časom naša prosvetna centrala neumorno deluje, kar je bilo razvidno iz podanih poročil. Na občnem zboru so bile sprejete smernice bodočega dela. Te smernice so:

1. Vse prosvetno delo je treba poglobiti glede na nacionalno in državljansko vzgojo. Gajiti je treba nacionalno misel kot osnovo naše države in svobode ter spoznavati naše nacionalne in slovenske kulturne vrednote; temu namenu bodi posvečeno vse predavalno dramsko in pevsko delo.

2. Doseči čim smotrnejše in čim plodnejše sodelovanje vseh naših prosvetnih in nacionalnih društev. Razširi naj se delo okrožnih odborov ter izpopolni sodelovanje med ljubljansko in mariborsko ZKD.

3. Posebna skrb naj se posveti prosvetnemu delu med kmečkim in delavskim ljudstvom, katerega zastopniki naj zasedejo v vodstvu naših prosvetnih organizacij tista mesta, ki jim pritičejo po njihovi dejanski moči v našem prosvetnem pokretu.

4. Društva naj posvetijo posebno pozornost preučevanju narodnih,

socialnih in gospodarskih razmer svojega kraja. Izsledki tega dela pa naj služijo za vsmerjanje lastnega dela ter za pobudo za javno delo.

5. Širiti je treba nacionalni tisk, tako revialni sokolski in strokovni. Posebno vneto je treba posvetiti širjenju Vodnikove družbe. Ob koncu svojih izvajanj je predsednik izrekel željo, naj bi se predvsem mladina pridružila prosvetnemu delu, v njem aktivno sodelovala in tako pomagala graditi temelje, ki nam zagotavljajo našo narodno neodvisnost, svobodo in napredek. Spomnil pa se je tudi najvišjega zaščitnika narodne prosvete kralja Petra II. ter prečital vdanostno brzojavko, ki mu je bila poslana z občnega zbora. Pozdravni brzojav je bil poslan tudi prosvetnemu ministru Boži Maksimoviću.

Ko sta bila nato izvoljena verifikacijski in kandidacijski odbor, so podali svoja poročila posamezni funkcionarji. Po teh poročilih pa so se vršile volitve nove uprave, predlagana je bila ena lista in za predsednika je bil ponovno izvoljen direktor Jeran Fran. Kot zastopnik Narodne strok. zveze je bil izvoljen v odbor tov. Juvan France.

Zakaj gre?

Z organizacijo banovine Hrvatske je moralo biti nujno postavljeno na dnevni red tudi vprašanje nove administrativne ureditve drugih pokrajin v državi. Pri nas je bilo takoj postavljeno na dnevni red vprašanje banovine Slovenije. Ponovno smo izrazili misel, da je z ustvaritvijo nove banovine Hrvatske rešeno velevažno naše notranje-politično vprašanje in da zato uredbo o ustanovitvi posebne hrvatske banovine iskreno pozdravljamo, ker smo prepričani, da bo ta sporazum pri dobri volji prinesel državni skupnosti samo koristi. Mi želimo, da se ta banovina zgradi čimprej, da hrvatski politiki in hrvatski narod čimprej dobi čas in priliko, da se vestnejše in dejavnejše prične udeleževati državnega življenja in da sodeluje pri ukrepih, ki imajo namen utrjevati jugoslovansko državno celoto in jugoslovansko miselnost. Čim manj je pri organizaciji banovine Hrvatske ovir in trenj, tem učinkovitejše bo postalo psihološko razpoloženje širokih množic za stvarne potrebe državne skupnosti.

Treba je hitro delati, da razni zli duhovi ne pridejo do sapa. Po državi je živahno razgibana razprava o problemih bodoče ureditve našega skupnega državnega življenja; kljub raznim pogledom je vendarle vsem skupna misel ta, da smo z neodločnostjo in nejasnostjo prelomili in pričeli naš notranjopolitični problem državne ureditve odločnejše reševati in da ga moramo rešiti do konca. Nazaj ne moremo, moramo samo naprej tako, da dosežemo zadovoljnost vsega jugoslovanskega naroda in njegovih sestavnih delov. Priti moramo v vode mirnega življenja, ki naj bo urejevano po demokratičnih načelih z namenom, da na tem predelu Evrope ustvarimo gospodarsko močno, kulturno in socialno napredno slovansko državo. V sedanjem resnem času gre za velike stvari, vemo, da gre za bodočnost in obstoj Jugoslavije, in s tem zlasti nas Slovencev, ki smo naseljeni na najbolj ogroženem ozemlju in nismo ne številčno in ne gospodarsko tako močni, da bi bili dorasli težavam na vse strani. Najmanj, kar moramo pri reševanju tako dalekosežnih stvari zahtevati je, da smejo odločevati samo resni in zreli ljudje, ki gledajo na koristi celote, ne na dnevne potrebe ozkega kroga ljudi ali trenutne politične razdelitve sil. Narod je večer, drugo je minljivo. Zasledovati smemo samo en glavni cilj: da narodu zagotovimo dober in stalen vsakdanji kruh, da ga ne spravljamo v nevarnost večnih socialno-gospodarskih ali celo obstojnih kriz in v nevarnost življenja berača, ki je zadovoljen samo zato, ker ne ve, da je izven beraške bede lepše življenje. Zato bi bilo prav, ako bi se zlasti mi Slovenci bolj solidarno in bratsko znali pogovoriti o svoji bodoči usodi in bi bili pri razpravah o naših potrebah bolj stvarni, manj pa strastni in strankarski, manj demagoški. Poljska uči, uči vsa zgodovina od davnih dni naprej, da so narodi svoj obstoj zapravili, ker niso znali biti trezni, razsodni, složni — in dalekovidno previdni.

Vidimo, da zunaj v svetu bijejo boj veliki narodi, da si zagotove svobodo in napredek in se rešijo suženjstva. Kako naj gleda na to zbiranje sil velikih mali narod? Mislimo, da modrijanska modrovanja o samolastnih silah malega naroda ne morejo biti zveličavna. Samo vsedržavna in jugoslovanska politična, gospodarska in socialna solidarnost bo ustvarila jamstva za naš slovenski narodni obstoj. In za ta obstoj gre! Gre za lepše življenje vseh Slovencev. Smešni smo v prepiru, koliko Slovencev živi izven Slovenije, kajti važna je samo zahteva, da mora biti vsakemu Slovencu vsa Jugoslavija njegova dobra domovina. Domovina je samo ena. Ta domovina mora biti Jugoslavija, kot je za Švicarje Švica in ne kanton.

All right, but my country, pravi Anglež, kadar zagovarja svojo državo — naj bo kakršna koli, ona (Jugoslavija) je vendarle moja domovina!

—ec.

Resnična ljubezen do naroda je zelo lepa stvar; pri dostojnem in poštenem človeku se razume sama po sebi; zato o njej mnogo ne govori, tako kakor dostojen mož ne trobi v svet o svoji ljubezni do žene, rodbine in tako dalje. Prava ljubezen varuje, prinaša žrtve — in predvsem dela. In za delo za narod in državo je potreben jasen in razumen politični ter kulturni program — samo sanjarjenje in razburjevanje ne zadostuje. Je vendar razlika med domoljubjem in rodoljubarstvom; kako se je že Havliček namučil s sejmarskim rodoljubarstvom, toda kakor bi ga za mnoge ne bilo!

(Masaryk)

Banovinska soc. politika

Uredba, s katero se je del delokroga ministra za socialno politiko in narodno zdravje prenesel na Hrvatsko banovino

Komitej ministrov je sprejel uredbo, s katero je določeno, kaj spada odslej v delokrog ministra za socialno politiko in kateri posli se iz področja državne socialne politike preneso na Hrvatsko banovino. Uredba je za nas zanimiva tudi v tem pogledu, ker ni izključeno, da se bo na podlagi njenih osnovnih določil rešil tudi prenos poslov iz področja državne socialne politike na področje Slovenske banovine.

Pri sestavi uredbe se je ugotovilo, da morajo še naprej ostati v delokrogu ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje vse mednarodne konvencije, ki zadevajo zdravstvena, socialna in izseljeniška vprašanja. Nadalje zbira ministrstvo vse podatke o gibanju nalezljivih bolezni in vodi tudi akcije proti širjenju nalezljivih bolezni. Ministrstvo pripravlja načrte državnih zakonov, ki obravnavajo splošna vprašanja delovnega prava, delavskega zavarovanja, splošna načela o zaposlitvi inozemcev in načrte o zakonih glede izseljevanja. Do sprejetja novih zakonov veljajo sedaj veljavni zakoni. Ministrstvo vrši izvediteljsko službo o zdravstvenih razmerah, o gospodarskem in socialnem položaju delavcev in nameščencev, v kolikor je to splošne važnosti, ali mednarodnega značaja. Vodi se tudi centralna evidenca in statistika o izseljenicah in o zaposlitvi inozemskih delavcev. Ministrstvo rešuje vsa vprašanja, ki se tičejo vojnih invalidov. Za proučevanje problemov iz področja socialne politike, ki zadevajo celo državo, se ustanovi pri ministrstvu Svet za socialno politiko. Prav tako se ustanovi Svet za narodno zdravstvo, ki obravnava vprašanja iz področja zdravstva, ki velja za celo državo. Sestava in delokrog Svetov bo predpisan s posebno uredbo.

Z uredbo o prenosu poslov ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje na Hrvatsko banovino je določen teritorij Delavske zbornice v Zagrebu in Splitu, ki je skladen s teritorijem banovine. Nadzorstvo nad Delavskimi zbornicami izvršuje Hrvatski ban. Prav tako so pod nadzorstvom Hrvatskega bana vse Borze dela na njegovem teritoriju, dočim ostanejo v kompetenci Osrednjega urada, Borz dela še vedno vse zadeve, ki so splošnega državnega značaja. Prispevke za Borze dela izroča Suzor krajevnim Borzam dela po odbitku 5%, ki se jih zaračuna za pobiranje prispevkov in 3%, ki so namenjeni za vzdrževanje Osrednjega urada Borz dela. V delokrog Hrvatskega bana spadajo vsi posli, ki jih je do sedaj vršilo ministrstvo v pogledu izseljencev. Ban je tudi upravičen izdajati tozadavne uredbe za svoje področje. Prav tako dokončno rešuje ban vsa vprašanja glede zaposlitve inozemcev, izvzemši samo one slučaje, ki izhajajo iz mednarodnih obvez, ki jih ima država. Na področju Hrvatske banovine vrši ban nadzorstvo nad Okrožnimi uradi za zavarovanje delavcev, nad Pokojniskim zavodom za nameščence in nad Merkurjem. Vprašanje Suzorja se bo rešilo s posebno uredbo. Vse državne zdravstvene, higijenske in socialne ustanove in poslopja na področju Hrvatske banovine spadajo pod oblast bana.

Železniška statistika

V zadnji številki smo že poročali, da je železniška direkcija ukinila večje število osebnih vlakov in da je bila pri tem sorazmerno Slovenija najbolj prizadeta. Železniška direkcija je v svojem pojasnilu za javnost trdila, da je bilo zadnja leta «iz političnih razlogov zahtevano, da se uvede večje število osebnih vlakov in da se ni vodilo računa, ali so bili vsi vlaki zasedeni in koliko». Metla, ki je pomedla tako temeljito z vlaki v Sloveniji, gotovo ni bila pravična. Pri nas se niso ukinili samo tako imenovani «politični vlaki», ampak tudi oni, ki so bili v interesu potujočega občinstva in od katerih je imela tudi železniška uprava dovolj dohodkov. Vsaj je znano, da je imela Slovenija najbolj aktivni železniški proračun.

Pod bivšim Stojadinovičevim režimom pa nismo imeli samo «politične vlake», ampak tudi — «politični personal» na železnicah. Zagrebška «Nova Riječ» prinaša uradno statistiko jugoslovenskih železnic za leto 1938., iz katere iz-

Število celokupnega osebja državnih železnic je znašalo od leta 1932. do leta 1935. 71 tisoč. V času Stojadinovičevega režima od leta 1936. do leta 1938. je poskočilo število osebja od 71 tisoč na 81 tisoč, to je za 16%. Rekord «partijske preskrbe kruha» pa nosi volilno leto 1938., ko se je pri železnicah nastavilo 7 tisoč oseb. Nastavitve so se izvršile brez stvarne potrebe. Železniško omrežje se je namreč povečalo samo za 2%. Na prevoznem kilometru pride pri nas 142 uslužbencev, v Nemčiji 85, na Madžarskem 129, v Rumuniji 130, v Italiji 90 in v Avstriji 110.

«Nova Riječ» pristavlja k tem statističnim podatkom: Te številke nam pokažejo resnično ali nepopolno sliko o gospodarstvu največjega in najvažnejšega državnega podjetja. Prava, nazorna slika bi se pa šele dobila, če bi nam statistika povedala, od kje se je — po kraju, plemenu, partiji in konfesiji — rekrutiral nagli porast novih 11 tisoč železniških uslužbencev — volilcev!

Razgled po svetu

Socialno - gospodarski:

Agrarna reforma

Celotna površina obdelane zemlje na Madžarskem znaša 9,2 mil. hektarjev. Navzlic temu, da se je na Madžarskem že dvakrat izvedla agrarna reforma, imajo veleposestniki še vedno v svojih rokah 2,9 mil. hektarjev, ali dobro četrtino vse obdelane zemlje. Prihod sovjetskih čet na madžarsko mejo je pa zopet pokrenil vprašanje nove agrarne reforme. Vlada ima načrt, da prisili veleposestnike, da oddajo zemljo v zakup Državnemu zemljiškemu kreditnemu zavodu, ki bi potem razdelil zemljo kmetom. Po preteku desetih let bi potem lahko veleposestniki zahtevali od države plačilo za prevzeto zemljo, katero bi državi v obročih plačali kmetje, ki so bili deležni agrarne reforme. Veleposestva bi bila primorana oddati zemljo za agrarno reformo po velikosti obdelane površine. Posestva, ki so last židov, pridejo v celoti pod agrarno reformo brez ozira na velikost.

Nova osnova

Kakor znano, odmerja socialno-zavarovalna zakonodaja zavarovalne prispevke po pretežni večini od višine zasluzka zavarovanih oseb. Izjema je v angleški zakonodaji, kjer so prispevki urejeni po splošnih odnosno po starosti zavarovancev. Ta sistem pomeni, da največ prispevkov plačuje ono podjetje, ki ima večje število zavarovancev z večjimi zasluzki. Ta sistem ima dve škodljivi posledici. Podjetja skušajo mezde tlačiti navzdol, ali prijavljajo manjše zasluzke, podjetja skušajo pa tudi mehanizirati svoje obrate, da zmanjšajo število delavcev. Strokovnjaki v socialno-zavarovalnem gospodarstvu zaradi tega vedno glasneje postavljajo zahtevo, naj se socialno-zavarovalni prispevki odmerjajo od produkcijske kapacitete in investiranega kapitala posameznega podjetja. Prispevki, ki odpadejo na zavarovance, naj bi se tudi v bodoče odmerjali od višine zasluzka. Ta sistem se približuje tendencam, ki so izražene v davčni zakonodaji in skuša odstraniti krivice, ki se kažejo v sedanjih premijskih sistemih socialnega zavarovanja.

Zanimiva pogodba

V Italiji je bila sklenjena kolektivna pogodba za nameščence v veletrgovinah z zelenjavo in sadjem. V tej kolektivni pogodbi je delavec, ki so zaposleni izven svojega rednega bivališča, zagotovljena minimalna zaposlitev najmanj 10 dni. V tem času je odpoved, pa tudi če znaša odpovedni rok 1 dan, nedopustna. Izven rednega bivališča zaposlene osebe imajo do datek za hrano in stanovanje najmanj 25 odst. redne plače. V slučaju, da mora biti delo vsled višje sile ukinjeno, ima delavec za čas prekinitve pravico do neokrnjene plače, toda največ za dva dni.

Spoštovani naročniki! Poslovno leto se bliža h koncu. Tedaj polagamo svoje račune in želimo, da nas obveznosti, ki smo jih imeli v sedanjem letu ne ovirajo v prihodnjem letu. Lepo Vas naprošamo, da vsi brez izjeme poravnate zaostalo naročnino do konca leta 1939., saj je naročnina samo 40 din na leto. — Naročniki, pokažite, da ste vsestransko disciplinirani in da se zavedate, kaj je Vaša dolžnost.

UPRAVA «NOVE PRAVDE».

Politični:

Preseljevanje narodov

Po Hitlerjevi zamisli naj bi se vse nemške manjšine v evropskih državah preselile v Nemčijo. Tako naj bi bil za večne čase odstranjen povod za spore med državami, ki so jih nujno izzivala vprašanja narodnih manjšin.

V novejši zgodovini se je izvedlo prvo večje preseljevanje narodov po nesrečni grško-turški vojni. Stotisoči otomanskih Grkov se je preselilo v Grčijo in vsi Turki, ki so bivali na teritoriju evropske Grčije so se preselili v azijsko Turčijo. Velika preseljevanja narodov so bila izvedena tudi v okviru Sovjetske Rusije. Sedaj je podpisan dogovor med Nemčijo in Italijo, da se vsi tirolski Nemci presele iz Italije v Nemčijo. Pravkar se izseljujejo v množicah baltiški Nemci v Nemčijo, odnosno v zasedene pokrajine na Poljsko. Načrti o preseljevanju Nemcev gredo še dalje. Tudi iz Rumunije, Jugoslavije, Madžarske in Bolgarije se naj bi Nemci izselili v Nemčijo, oziroma na Češko in Moravsko. Zato naj bi se pa del Čehov izselil v Rusijo... Pa ne samo Hitler, tudi Slovaška se bavi z načrtom o preselitvi naroda. Iz Madžarske naj bi se izselilo 55 tisoč Slovakov na teritorij sedanje Slovaške republike.

Seveda se veliki načrti o preseljevanju narodov ne vrše brez težav. Vsaj je preseljevanje zvezano s težkočami socialne in gospodarske prirode. Načrt preseljevanja ne vodi računa o mišljenju in interesih poedincev, ampak vidi le celoto, kateri se posamezniku brez posebnega samozatajevanja ni lahko podrediti.

Po časopisnih vesteh se nemške manjšine v Jugoslaviji še ne pripravljajo na izselitev. Njihova glasila povdarjajo, da s Hitlerjevimi načrti zaenkrat še niso mišljeni tudi Nemci v Jugoslaviji...

Gotovo je, da bi nacionalna zaokroženost držav veliko pripomogla k dobrih odnosom s sosednimi državami in da bi bili marsikateri spori, ki so sedaj na dnevnem redu, odpadli.

Veliko pozornost je pretekli teden vzbudil govor angleškega zunanjega ministra Halifaxa, ki je govoril o vojnih ciljih Anglije. Halifax je poudaril, da je vojni cilj Anglije: 1. ustvarjanje novega sveta, s katerega bi se izkoreninili oboroženi napadi; 2. sodelovanje vseh narodov na podlagi enakopravnosti, samospoštovanja in medsebojne strpnosti; 3. poiskanje sredstev, s pomočjo katerih bi se spravile v sklad potrebe, ki so jih povzročile spremembe, ob prepričanju, da splošni mir ne more biti vzpostavljen z grobo silo. V vprašanju, kakšen mora biti bodoči svet, je zunanji minister Halifax izjavil, da zaenkrat še ni izoblikovana ideja, kakšna bo oblika poveljnega sveta, ker še niso znane okoliščine, v katerih se bodo končale sovražnosti. So, ki verujejo, da mora priti do novega reda samo na ta način, če se narodi v določeni meri odrečejo svojih suverenih pravic, da bi s tem pripravili pot za neko višjo organsko zvezo. Toda, če se na ta način vzbuja up, da se bo ustvaril resnični mednarodni sistem izven okvira neodvisnih držav, potem moramo mi iz volje naroda, ki edini lahko podeli temu edinstvu življenje, to storiti.

Zanimivost tega tedna je tudi, da sta belgijski kralj in nizozemska kraljica ponudila Angliji, Franciji in Nemčiji svoje posredovanje za ustavitev vojne.

TEKOM TEDNA

Bav-bav sklop

Zamenjava mark

Sezonski delavci v Nemčiji morajo svoj prislužen denar poslati domov po pošti potom banke. Ta denar se jim izmenja po tečaju 14.30 din za marko. Preko kliringa smejo delavci poslati domov mesečno le po 40 mark. V zadnjem mesecu smejo poslati domov le toliko denarja, kolikor ga manjka do skupne vsote, ki je v pogodbi določena do višine 400 mark. Več kot 10 srebrnih mark delavci ne smejo imeti pri prestopu meje. Vtihtapljeni denar bi se jim zaplenil. Ker imajo nekateri delavci v Nemčiji več prisluženega denarja, kot ga pa lahko domov pošljejo, kupujejo delavci ravnice predmete, ki jih potem lahko vnovčijo v domovini. Seveda imajo delavci običajno pri prodaji teh predmetov izgubo. Izgubo so pa imeli delavci tudi s srebrnimi markami, ki so jih lahko prenesli čez mejo. Marka ni imela skoraj nobene cene. Narodna banka je zato dovolila, da se od delavcev iz Nemčije lahko odkupijo marke potom Putnika na Jesenicah in v Mariboru. Kupovalna vrednost vzorčnega od je pa Narodna banka nenadoma preklicala odkup mark. In to v času, ko pričakujemo najštevilnejši povratak sezonskih delavcev. Izvršene so intervencije, da se ukrep Narodne banke preklicuje.

= 50 let socialnega zavarovanja.

Dne 1. novembra 1889 je stopil v veljavo na slovenskem ozemlju avstrijski zakon o neugodnem zavarovanju delavcev. Petdesetletni razvoj socialnega zavarovanja je pokazal ne samo velike koristi za zavarovano delavstvo, ampak da je zavarovanje tudi našemu narodnemu gospodarstvu koristilo. V Jugoslaviji je bilo delavsko neugodno zavarovanje na novo urejeno z zakonom o zavarovanju delavcev iz leta 1922. Nosilec tega zavarovanja je Osrednji urad za zavarovanje delavcev. Od leta 1922. dalje je bilo iz naslova neugodnega zavarovanja vplačano 1.079.543.511 dinarjev, na ljubljanski urad odpade din 166.897.465 ali 15,46%. Kapitalno kritje za vse neugodne primere znaša okoli pol milijarde dinarjev. Od tega odpade na Slovenijo okoli 85 milijonov din ali 17%. Število oseb, ki so bile v letu 1938. deležne dajatev iz naslova tega zavarovanja, je znašalo 25.000. Samo kapitalno kritje za rente vdovam in sirotam zaradi smrtnih nesreč znaša 110 milijonov din, od česar odpade na Slovenijo 15 milijonov din ali 15%. Od vplačanih letnih neugodno zavarovalnih prispevkov se redno vsako leto uporabi približno 60% za kritje rednih letnih tekočih izdatkov, 40% pa se uporabi za kritje rent v bodočnosti.

= **Intervencija.** Na skupščini Bratovske skladnice v Ljubljani, dne 10. maja in 7. junija, so bila spreminjena pravila Bratovske skladnice. Pravila so stopila v veljavo 1. januarja. Ker so pa nova pravila v nekaterih točkah slabša od starih, je rudarska konferenca, ki se je vršila v Trbovljah dne 1. oktobra sklenila, da se zastopniki strokovnih organizacij zglase pri ministru za šume in rude in da predložijo zahteve delavcev, uslužbenih v rudarskih podjetjih. Minister za šume in rude je sprejel rudarsko delegacijo v petek, dne 3. t. m. Deputacija je obrazložila ministru potrebo, da se krivice novih pravil Bratovske skladnice popravijo. Obenem so pa predložili tudi zahtevo, da se uslužbencem rudarskih podjetij plača letni dopust, na način, kot je to uve-

deno že v drugih državah. Minister je izjavil, da bo predložene zahteve proučil in da bo storil vse, kar bo stvarno mogoče. Deputacija se je v Beogradu sestala tudi z zastopniki srbskih rudarjev. Narodno strokovno zvezo je zastopal v deputaciji, ki je intervenirala pri ministru za šume in rude tov. Tine Zupan, predsednik Narodno strokovne zveze.

= **Kaj naj pa to pomeni?** Vedno smo mislili, da je «Delavska Pravica» glasilo Jugoslovanske strokovne zveze. Vsaj je predstavnik konzorcija «Delavske Pravice» obenem predsednik JSZ. V zadnji številki «Delavske Pravice» pa beremo na uvodnem mestu, da so se motili vsi oni, ki so «enačili krščansko socialistično gibanje, ki ga predstavlja «Delavska Pravica», in matico katoliških delavcev «Jugoslovansko strokovno zvezo». Dalje pravi v svojem uvodniku «Delavska Pravica»: «da vsi nasprotniki hote ali nehoti ne morejo in ne znajo ločiti gibanja od sindikata. Krščansko socialistično gibanje je mnogo bolj široko, kakor je skupnost delavcev, ki so organizirani v JSZ.» Tako podomače povedano se to pravi: «Delavska Pravica» je glasilo nove krščansko socialistične stranke (ali gibanja, kar je v praksi isto), Jugoslovanska strokovna zveza je pa gost v tem glasilu. Tega do danes res še nismo vedeli in naj še tako pridno prebiramo «Delavsko Pravico»!

= **Četrta banovina.** Voditelj muslimanov minister dr. Kulenovič je izjavil, ki jo je podal časnikarjem, poudaril zahtevo muslimanov, da se ustanovi poleg srbske, hrvatske in slovenske banovine, tudi bosansko-hercegovaška banovina. Po mišljenju dr. Kulenoviča ta četrta enota ne bo dajala svojemu področju samo plemenskega in narodnega obeležja, kakor ga bodo dajale srbska, hrvatska in slovenska banovina, temveč bo bosansko-hercegovaška enota imela izrazito jugoslovansko obeležje. Na področju te četrte enote namreč živijo pomešani Srbi in Hrvati, po veri pa katoličani, pravoslavni in muslimani, ki spadajo tako med Hrvate kot med Srbe. Vsi ti so pa Jugoslovani. To je resnična stvar. Oni, ki so končali šole in naj so Srbi, ali Hrvati pravijo, da so Jugoslovani. Voditelj muslimanov bi očitno rad dokazal, da je s čistejšega jugoslovanskega stališča potrebna četrta banovina. Vprašanje pa je, kakšno stališče bodo zavzeli v tem pogledu Srbi, ki bodo hoteli vse Srbe združiti v svoji banovini, kot so to storili Hrvati.

= **Davčne reforme.** V finančnem ministrstvu se pripravlja davčna reforma, katere namen je znižati nekatere neposredne davke, druge pa zopet zvišati, med njimi tudi pridobnino. Nekatere davščine so se celo že znižale. Tako trošarina na sladkor in monopolna cena soli. Znižati se hoče tudi trošarina na cement. Nadalje se pripravlja uredba, ki bi zmanjšala mestne trošarine za predmete, ki služijo potrebni širokih slojev prebivalstva, zlasti na kmetijske pridelke. Pročuje se tudi vprašanje znižanja trošarine na pivo. Važno bi bilo, če bi se tudi uslužbeniki davek temeljito revidirali. Sorazmerno so delavci najbolj obdavčeni. Davčni eksistenčni minimum bi se moral dvigniti in davčne olajšave bi morale v večjem obsegu veljati za družinske članke. Zelo umestna bi bila skupna akcija vsega strokovno organiziranega delavstva, da se davčna obremenitev delavstva zmanjša.

= **Socialistična stranka Jugoslavije** je obnovljena in je glavni odbor stranke sprejel resolucijo, v kateri med drugim zahteva povratak ustav-

Koliko ima NSZ veljave med delavstvom so pokazale zadnje volitve obratnih zaupnikov. NSZ je dobila in to v najneugodnejših razmerah 368 obratnih zaupnikov, ki zastopajo 8182 delavcev.

Navzlic temu velikemu uspehu NSZ je «Delavska Pravica» kmalu nato pisala, da je najboljša, če NSZ likvidira, ker je pri nas zajela «s svojim programom vsa tremljenja in hotenja, ki so se zasedla v slovenskem delavstvu» že Jugoslovanska strokovna zveza in marksistične strokovne organizacije. Na ta ljubezniv nasvet smo primerno odgovorili «Delavski Pravici» v «Novi Pravdi».

Naš odgovor je izzval v strokovnem tisku precej polemike. «Delavska Pravica» je sicer na naše pripombe previdno molčala. Poslala je pa v boj marksističnega «Delavca», ki je mislil, da je opravil z NSZ, če kratkomalo «ugotovi», da NSZ ne zastopa nobene pomembnejše skupine delavstva, ker ima samo 700 članov. Če je «Delavcu» všeč ravno številka 700, naj jo za kosilo in večerjo ponavlja kar naprej. S številčnimi pojmi je že od nekdaj «Delavec» skregan in mu tudi mi ne moremo pomagati, če je prepričan, da je 700 enako 8000...

«Slovenski Delavec», glasilo ZZD, je imel z lekcijo, ki smo jo dali konfužnim (tako jih namreč imenujejo njihovi prijatelji okrog «Straže v viharju») tovarišem okrog «Del. Pravice», posebno veselje. Ugotovil je, da je s polemiko o upravičenosti in neopravičenosti strokovnih organizacij razrušen neki sklop rdečih, belih in modrih. Ne vemo, kakšen bav-bav si «Slovenski Delavec» predstavlja pod «sklopom», ker nam je samo znano, da je za NSZ merodajen izključno le «sklop» njenega izvrševalnega odbora. To samosvoje stališče pa NSZ seveda ne ovira, da podpre vsako akcijo strokovnih organizacij, ki je identična z zahtevami narodnega delavstva. Tako smo povabljeni podprli intervencijo rdečih in belih, da se razpišejo pri Delavski zbornici volitve in smo seveda tudi pripravljeni (navzlic bav-bav sklopu) podpreti zelene, če bodo šli k g. ministru za socialno politiko in zahtevali, da se v Delavski zbornici normalizirajo razmere in razpišejo svobodne in tajne volitve. Upamo, da nas bodo zeleni na to skupno intervencijo pri g. ministru za socialno politiko prav kmalu povabili...

Parlamentarni sistem

V današnjem času se pogosto slišijo pripombe, da parlamentarni sistem ni primeren posebno takrat, kadar je država v vojni nevarnosti. Demokracija in parlamentarni sistem po teh pripombah ni dovolj gibčen in da svoboda tiska in pravica poslancev, da kritizirajo delo vlade, le zavlačuje ukrepe, ki so potrebni za obrambo domovine. Razčlenjeni strankarski sistem le slabi enotnost in odpornost naroda in povzroča zmedo, ki onemogoča vojaško udarnost in uspešnost državnih upravnih organizacijskih ukrepov.

V Franciji in Angliji odloča parlamentarni sistem in ima prav isto veljavo sedaj, kot jo je imel pred vojno. Takoj, ko je bila napovedana vojna, so se v Franciji združile vse stranke okrog vlade in ji nudile vso podporo. Edino izjemo so tvorili komunisti, ki so bili takoj izločeni iz narodnega zastopstva. Navzlic največji demokraciji ni govora o dezorganizaciji, neposlušnosti, ali celo nesposobnosti vojaških ukrepov. Tudi v Angliji je takoj krpe dni vojne parlament brez velike debate izglasoval dalekosežne zakone in pooblastila za vlado. Opoziciji je bilo ponudeno, da vstopijo v vlado. Opozicija je vstop

v vlado odklonila, ker je mišljenja, da lahko koristneje dela za državo, če je tolmač javnega mišljenja in s kritiko in predlogi pomaga vladi pri njenem delu. Angleška revija «Britain to — day» v nekem članku ugotavlja: Vsaki Anglež se zaveda, da sedanja vojna ni samo vojna vojakov in topov, ampak tudi vojna živcev, vsaj v pogledu vloge, ki jo naj imajo bombarderji. Ako Angleška prepušča javnemu mnenju svobodno polje, da izrazi svojo skrb in svojo kritiko, mesto da se ga okuje v smrtonosno enoličnost, potem pridobiva Angleška mnogo več, kot pa izgubi. Angleški dominijoni imajo popolno samostojnost, ali se izjavijo za vojno ali pa ne. Avstralska zveza, Južnoafriška unija, dominijoni Kanda in Nove Zelandije so prevzeli nase kot svobodne nacije, z lastno odločitvijo, vse opasnosti in vse odgovornosti, ki nastanejo z vojno. Zopet je pokazala demokracija, da je sposobna pravilno presoditi, kdaj je matična država v nevarnosti in sprejeti odločitve, ki kažejo, da je parlamentarni sistem sposoben največje discipline. Vsi so iz lastnega nagiba izjavili, da bodo podprli Anglijo v njeni borbi za pravico in za red v mednarodnih odnosih.

nega, parlamentarnega in demokratskega sistema. Volitve naj bodo tajne z enako volilno pravico za moške in ženske. Za predsednika stranke je bil izvoljen dr. Živko Topalović, za tajnika pa zasebni uradnik Peter Rajković.

= **Politična novica.** Po poročilih beogradskih dnevnikov je voditelj takozvanih slovenskih pristašev dr. Mačka g. dr. Dragotin Lončar odsto-

pil. Na njegovo mesto je sedel odvetnik g. dr. Vaupetič. Pristaši slovensko-hrvatskega pokreta pa niso zadovoljni s tem, da bi bilo vodstvo kmetskega pokreta v rokah odvetnika.

= **Kmeti dolžniki** slabo plačujejo anuitete Privilegirani agrarni banki. V prvih osmih mesecih lanskega leta so kmeti dolžniki plačali 69.6 mil. din, letos pa le 44.5 mil. din, to je za 36% manj kot lani.

Iz naših delavskih krajev

Maribor

Kriza v tekstilni industriji. Kriza, ki vlada v zadnjem času v mariborski tekstilni industriji, ni prav nič ponehala. Nekatera podjetja delajo še vedno s skrajšanim delovnim časom. Pri Doctoru in drugu dela predilnica še vedno samo tri dni v tednu in je delavstvo te tovarne že skrajno obubožano. Vsi apeli delavskih organizacij in delavstva so ostali brezuspešni. Treba bo čimprej kaj ukreniti, da se to neznosno stanje popravi. Delavstvo ob meji mora biti polno zaposleno in zato je treba tekstilni industriji zagurati dovoljno količino surovin.

Zaupniški tečaj, ki je namenjen obratnim in organizacijskim zaupnikom naše podružnice, dobro uspeva. Zaupniki se v tečaju vežbajo praktično za njih funkcijo. Prihodnja tečajna ura bo v nedeljo 12. t. m. ob 9. uri dopoldne in bo zaupnikom nadaljeval razlago zakona o zaščiti delavcev tov. Kravos. Prosim vse zaupnike, naj se tečaja sigurno udeležijo.

Inozemski strokovnjaki. Koncem leta poteče dovoljenje zaposlenja v naši državi tako zvanim «neobhodno potrebnim strokovnjakom», katerih imamo v Mariboru še precej in so še po dvajsetih letih «neobhodno» potrebni, četudi smo medtem dobili veliko naših izvrštno kvalificiranih moči, ki brez vsake škode lahko nadomestijo te «nenadomestljive strokovnjake». Z ozirom na to dejstvo, bi bilo potrebno, da se vendar že enkrat preneha z nadaljnjim izdajanjem dovoljenj za zaposlitev tem inozemcem, posebno pa takim, ki s svojim vedenjem ne zaslužijo pri nas zaposlitve. Kr. banška uprava bi morala naročiti vsem svojim organom, naj taka zaposlitvena dovoljenja ne izdajajo več, ker nam inozemski strokovnjaki res niso več potrebni. To velja posebno za tekstilno industrijo, za katero imamo že za vse panoge izvrštno porabnih domačih moči. Mnogo njih je brez posla, medtem pa so še vedno zaposleni inozemci. Sedaj ob poteku dovoljenja za nadaljno zaposlitev naj se tudi to pereče vprašanje enkrat reši in zagotovi našim močem prepotrben kruh.

Javornik

Tovariši, ki še niso poravnali članskih prispevkov, se opozarjajo na pla-

čilo članarine, ker nasprotno ne bodo upravičeni do podpore; zavedati bi se morali, da smo člani svobodne delavske organizacije, ki se vzdržuje le s članskimi prispevki.

Tov. predsednik je bil obsojen na občutno kazen po prekem sodu, ker je izvršil po mojstru naročeno napako. Ker še ni mrtev, se mu mogoče krivica še popravi.

Gradbeni odsek opozarja vse one tovariše, ki so sprejeli dinarske bloke, da iste čimprej poravnajo pri tovarišu blagajniku. Tovariši, ki še blokov niso razprodali, naj sporočijo, kdaj bodo poravnali račun.

V nedeljo, dne 29. oktobra 1939 je vprizorila podružnica NSZ na Sl. Javorniku dramo «Razvalina življenja». Ta prireditev je bila lepo obiskana in je tudi sijajno uspela ter so bili vsi navzoči s predvajanjem zelo zadovoljni. Igralci so bili deležni velikega priznanja, da pa je vsa stvar tako lepo uspela, je pa seveda glavna zasluga tov. Vistra.

Upamo, da bo podružnica tudi na kulturnem, posebno na dramatičnem polju dosegla one uspehe, ki ji pritičejo po njenem neumornem prizadevanju. V letošnji sezoni pa želimo, da bi podružnica priredila še več takih predstav ter da bo imela tudi v naprej tako srečno roko pri izbiri iger, igralcev in režiserjev.

Mežica

Pri ogledovanju trgovin in cen pride človek do prepričanja, da so cene pretirane. Saj imamo v zadnjem času zelo nagel porast cen in to pri živilih in manufakturah. Pri nas imamo dva konzuma «črnega» in «rdečega». Oba enako pridno hitita z ostalimi trgovci z dviganjem cen, tako, da so v konzumih iste cene kot pri privatnih trgovcih. Dr. Krek je ustanovil «Prvo delavsko konzumno društvo za Slovenijo», da zaščiti revne sloje in to predvsem delavstvo pred izrabljanjem privatnega kapitala. Današnje stanje pa nam kaže, da smo daleč proč od ideala prave krščanske socialne pravičnosti.

Po dnevnem časopisju smo čitali, da je bila izdelana uredba o pobijanju draginje. S to uredbi nam je dana možnost, da pričnemo odločno borbo proti špekulantom. Nikakor ne gre, da bi živela skupina verižnikov v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu na ra-

čun ubogega delovnega človeka, ki se vsak dan bori za svoj kos kruha. Tovariši, pričnimo z organizacijo samoočrambe in mislimo na to, kako bi se zaščitili pred prekupčevalci in verižniki.

Za nas, zaposlene pri svinčenem urdniku v Mežici, Žerjavu, Črni in Heleni pride edino v poštev, da si ustanovimo sami svojo gospodarsko zadrugo na oni podlagi, ki je že pred leti obstajala in so jo neki voditelji žalostno likvidirali. Pri K. I. D. že imajo nekaj podobnega ter se tamkaj dobro obnese. Tovariši, razmisljajte o tem, ker bomo v najkrajšem času sklicali tozadevne sestanke, na katerih bomo razpravljali, kako se naj zavarujemo pred izkoriščanjem.

Poročil se je v nedeljo dne 5. t. m. naš tovariš Melanšek Anton. Tovarišu Tonetu in njegovi ženi najlepše čestitamo ter želimo vse najlepše v zakonu!

Sklicujemo širšo odborovo sejo, katera se bo vršila v nedeljo, dne 12. novembra popoldne ob 4. uri v «štiblcu» gostilne Toff s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika in ostalih odbornikov;
2. določitev delegatov za delegatski zbor;
3. razgovor zaradi ustanovitve mladinskega odseka;
4. slučajnosti.

Vabimo, da se te širše odbore seje udeleži vse vabljenost članstvo.

Krško

Krško je dobilo veliko novo tovarno celuloze in je s tem veliko pridobilo, kajti ta tovarna je zaposlila precej delavstva, ki bo na ta način dobilo stalno delo. Tovarna je prav v teh dneh pričela z obratom in je že stekla prva celuloza. Do sedaj zaposluje tovarna okoli 120 delavcev, upamo, da se bo število delavstva povečalo in bo tako prišlo do stalnega zasluzka.

V nedeljo, dne 12. t. m. se bo vršil v Krškem sestanek delavstva celuloz-

ne tovarne na Vidmu in sicer v gostilni g. Vaniča. Ta sestanek se bo vršil po maši, t. j. ob pol 11. uri.

Ker se bodo na sestanku razpravljala važna delavska vprašanja ter položaj delavstva, ki je zaposleno v celulozni tovarni, upamo, da se bo delavstvo polnoštevilno udeležilo tega sestanka. Na sestanku bo poročal zastopnik centrale o vseh aktualnih vprašanjih.

Odbor za pobijanje draginje. Pri sreskem načelstvu se je ustanovil poseben odbor za pobijanje draginje in brezvestne špekulacije. V njem so zastopani skoraj vsi sloji in upamo, da se bo temu odboru posrečilo preprečiti špekulacijo gotovih brezvestnih ljudi, ki se hočejo okoristiti in tako izrabiti sedanji položaj.

Laško

V nedeljo, dne 12. t. m. se bo vršil ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Igričnika članski sestanek za delavstvo Gostilničarske pivovarne v Laškem. Na članski sestanek bo prišel tudi zastopnik centrale. Na tem sestanku se bodo razpravljala važna delavska vprašanja ter obravnavala tudi kolektivna pogodba.

Celje

Knjižnica Delavske zbornice se je ustanovila v Celju, da morejo tudi delavci in nameščenci Celja in okolice priti do dobrega čtiva. Knjižnica posluje v prostorih Delavske zbornice, Razlagova ul. 5 vsak delavnik od 10. do 12. ure dopoldne in od 5. do 8. ure zvečer. Knjižnica ima na izbiro najboljše literaturo v slovenskem jeziku, pa tudi mnogo knjig v drugih jezikih. Delavske in nameščenske družine, obiskujte svojo knjižnico!

Ugoden nakup manufakture pri

I. TRPIN - U

Oglejte si izložbe. Blago in cene govorijo

POHIŠTVO!

E. ZELENKA

tovarna pohištva, tapetništvo in vse stanovanjske opreme

MARIBOR, Ulica 10. oktobra štev. 5

Ob prenovitvi trdnice nam je danes mogoče po izredno nizkih cenah nuditi najnovejše modele spalnic, jedilnic, kavev, madracov, preprog itd. Obrnite se zaupljivo na nas in prepričajte se sami o nizkih cenah in solidni izdelavi.

dobite pa tudi vse na obrok!

Conan Doyle:

Skrivnostni dogodek

«Ali res? Ali se vam ne zdi malo čudno, da je ta Mc Carthy, ki se zdi, da je imel le malo svojega in bil toliko hvale dolžan Turnerju, navzlic vsemu temu govoril o tem, da bi njegov sin vzel Turnerjevo hči, ki bo brez dvoma celo posestvo podedovala, in to tako gotovo, kakor da bi bila to navadna snubitev? In to je toliko bolj čudno, ker nam je znano, da je bil Turner nasproten tej nameri. Sama hči nam je to povedala. Ali ne sklepate iz tega nekaj?»

«Mi že imamo svoje sklepe in sklepanja», je rekel Lestrade ter mi pomežikal. «Meni se zdi že itak težko lotiti se dejstev, Holmes, ne da bi še letal za teorijami in domišljijami.»

«Prav imate», je rekel Holmes, «vam se zdi težavno lotiti se dejstev.»

«Na vsak način sem razumel eno dejstvo, ki se zdi, da ga malo težko pojmite», je rekel Lestrade precej razvneto.

«In to je?»

«Da je bil Mc Carthy starejši ubit od Mc Carthyja mlajšega in da so vse nasprotno teorije sama mesečina.»

«No, mesečina je vsekakor bolj svetla nego megla», je rekel Holmes in se nasmejal. «Ako se pa ne motim, je tole na desni farma Hatherley.»

«Da, to je.» Bilo je obsežno, prijetno poslopje v dve nadstropji, s škrlnatno streho in velikimi rumenimi lisami mahu na sivem zidovju. Doli potegnjena zastirala in brezdimni dimniki pa so mu dajali nekako otožno lice, kakor da bi ga še vedno težila ta grozota. Oglasili smo se v hiši; tu nam je dekla na Holmesovo prošnjo pokazala škor-nje, ki jih je nosil njen gospodar ob času svoje smrti in tudi sinove, ako-ravno niso bili oni, ki jih je nosil tedaj. Holmes jih je zelo skrbno premeril na sedmih ali osmih različnih me-

stih, nato pa prosil, da ga popeljejo na dvorišče, odkjer smo se vsi skupaj napotili po zaviti stezi proti Boscombskemu ribniku.

Kadar se je Sherlock Holmes nahajal na takem sledu, kakor je bil ta, je bil ves predručen. Ljudje, ki so ga poznali samo kot mirnega misleca in logika iz Baker Streeta, bi ga ne mogli spoznati. Obraz mu je bil zardel in mračen. Njegovo čelo je bilo nagubano v dveh strogih, črnih gubah, izpod nje-ga so se mu pa bliskale oči. Obraz mu je bil obrnjen nizdoli, rame sključene, ustnice stisnjene in žile na dolgem, mišičastem vratu so bile napete. Videti je bilo, kakor da se mu nosnice širijo od samega živalskega poželenja po lo-vu, in njegov duh je bil tako zelo ves osredotočen na pred njim ležečo stvar, da se ni zmenil za nobeno vprašanje, za nobeno opazko, samo nepotrpežljivo je včasih zagodrnjal v odgovor.

Naglo in molče je stopal po stezi, ki se je vila med travniki in skozi gozd

do Boscombskega ribnika. Zemlja je bila vlažna in močvirnata, kakor povsodi v onih krajih, in videti je bilo sledove množičnih stopinj bodisi na stezi bodisi po nizki travi, ki jo je obdajala na obeh straneh. Včasih je Holmes hitel dalje, včasih pa nepremično obstal, enkrat pa je celo naredil majhen ovinek na travnik. Lestrade in jaz sva stopala za njim, detektiv malo-marno in prezirljivo, jaz pa sem opazoval svojega prijatelja z zanimanjem, ki je izhajalo iz prepričanja, da je vsako njegovo dejanje merilo proti nekemu gotovemu cilju.

Boscombski ribnik je majhna, z dračjem obrobljena, kakih petdeset jardov široka voda in leži na meji med farmo Hatherley in zasebnim parkom premožnega mr. Turnerja. Nad hosto, ki ga je obdajala na drugi strani, smo videli rdeče stolpičke, ki so oznanjali lego bivališča bogatega posestnika.

(Dalje prihodnjič.)